

SPIS TREŚCI

Rozdział 1. Kształtowanie się psychologii rozwojowej jako nauki (oprac. Maria Przetacznik-Gierowska)	9
1.1. Wczesne idee rozwoju psychicznego. Prekursorzy	9
1.2. Psychologia rozwojowa na przełomie XIX i XX wieku	13
1.3. Psychologia rozwojowa w XX wieku	20
Rozdział 2. Przedmiot, problemy i zadania współczesnej psychologii rozwoju człowieka (oprac. Maria Tyszkowa)	29
2.1. Przedmiot badań psychologii rozwoju człowieka	29
2.2. Główne działy psychologii rozwojowej	32
2.3. Stosunek psychologii rozwojowej do innych dyscyplin psychologii i jej miejsce wśród innych nauk	33
2.4. Podstawowe problemy współczesnej psychologii rozwoju człowieka	37
2.5. Podstawowe zadania współczesnej psychologii rozwoju człowieka	41
Rozdział 3. Pojęcie rozwoju i zmiany rozwojowej (oprac. Maria Tyszkowa)	45
3.1. Pojęcie rozwoju i jego geneza	45
3.2. Pojęcie rozwoju psychicznego i sposoby jego ujmowania	47
3.3. Pojęcie zmiany rozwojowej	49
3.4. Rodzaje zmian rozwojowych	52
3.4.1. Rozwojowe zmiany ontogenetyczne	52
3.4.2. Geneza aktualna lub mikrogeniza	54
3.4.3. Zmiany ilościowe i jakościowe	54
3.4.4. Zmiany intraindywidualne i interindywidualne	56
Rozdział 4. Zasady i prawidłowości psychicznego rozwoju człowieka (oprac. Maria Przetacznik-Gierowska)	57
4.1. Czynniki rozwoju psychicznego	57
4.2. Mechanizmy zmian rozwojowych	63
4.3. Dojrzewanie – uczenie się – socjalizacja	64
4.4. Rozwój psychiczny jako proces wypełniania zadań życiowych	67
4.5. Nabywanie wczesnych doświadczeń. Okresy sensytywne i krytyczne	68
4.6. Zdarzenia życiowe a kryzysy w rozwoju człowieka	73
4.6.1. Klasyfikacja i modele zdarzeń życiowych	73
4.6.2. Pojęcie kryzysu w rozwoju człowieka	80

Rozdział 5. Ekologiczne uwarunkowania rozwoju psychicznego człowieka	
(oprac. <i>Maria Tyszkowa i Maria Przetacznik-Gierowska</i>)	85
5.1. Ewolucja pojęcia środowisko	85
5.2. Środowisko z perspektywy interakcyjnej	88
5.3. Ekologiczna interpretacja rozwoju psychicznego człowieka	91
5.4. Aktywność w środowisku, doświadczenie i rozwój: o nowy paradygmat badań psychologiczno-rozwojowych	96
Rozdział 6. Rola kultury w rozwoju psychicznym jednostki	
(oprac. <i>Maria Tyszkowa</i>)	102
6.1. Kultura jako składnik i czynnik organizujący środowisko człowieka	102
6.2. Rola czynników kulturowych w rozwoju psychicznym jednostki	103
6.3. Kultura symboliczna, wartości i rozwój jednostki	105
Rozdział 7. Jednostka a rodzina: interakcje, stosunki, rozwój	
(oprac. <i>Maria Tyszkowa</i>)	124
7.1. Rodzinne uwarunkowania rozwoju osobowości jednostki	124
7.2. Założenia wyjściowe badań nad rodziną	129
7.3. Paradygmat teoretyczny badań nad związkiem między rodziną, jej funkcjonowaniem i rozwojem a jednostką i jej rozwojem indywidualnym	131
7.4. Rozwój psychiczny jednostki w rodzinie	136
7.5. Doświadczenie i jego rola w procesach rozwoju psychicznego jednostki	139
7.6. Stosunki międzyosobowe, społeczne role rodzinne i pozycje zajmowane w rodzinie a rozwój jednostki	146
7.7. Wpływ rozwoju jednostki na funkcjonowanie rodziny	149
Rozdział 8. Zmiany rozwojowe aktywności i działalności jednostki	
(oprac. <i>Maria Przetacznik-Gierowska</i>)	151
8.1. Aktywność jako podstawa i skutek zmian rozwojowych psychiki w różnych fazach życia	151
8.2. Charakterystyka struktury czynności	152
8.3. Dawne i współczesne poglądy na zabawę	155
8.3.1. Klasyczne teorie zabawy	156
8.3.2. Koncepcje psychoanalityczne, poznawcze i kulturalno-społeczne	157
8.3.3. Nowe poglądy na zabawę dzieci	161
8.4. Ogólna charakterystyka zabawy	163
8.4.1. Prawidłowości rozwojowe w zabawach dzieci	166
8.5. Twórczość dziecka	175
8.5.1. Twórczość plastyczna	179
8.5.2. Twórcza aktywność językowa	183
Rozdział 9. Wybrane koncepcje i teorie rozwoju psychicznego człowieka	
(oprac. <i>Maria Tyszkowa i Maria Przetacznik-Gierowska</i>)	189
9.1. Podstawowe kierunki teoretyczne w wyjaśnianiu rozwoju psychicznego	189
9.2. Teorie psychoanalityczne i modele rozwoju człowieka	193
9.3. Behawiorystyczne teorie rozwoju	200
9.4. Teorie poznawcze rozwoju	203
9.5. Kierunek kulturowo-historyczny w psychologii rozwojowej	206
9.6. Dialektyczne koncepcje rozwoju	211
9.7. Kompleksowe modele i koncepcje rozwoju	212
9.8. Nowsze koncepcje i modele rozwoju indywidualnego w ciągu życia w psychologii polskiej	214

Rozdział 10. Periodyzacja rozwoju psychicznego

(oprac. Maria Przetacznik-Gierowska)	222
10.1. Problem stadialności rozwoju psychicznego	222
10.2. Problem ciągłości/nieciągłości rozwoju psychicznego	224
10.3. Tempo i rytm rozwoju. Pojęcia akceleracji i retardacji	227
10.4. Wybrane systemy periodyzacji rozwoju	231
10.5. Podsumowanie	238

Rozdział 11. Metodologiczne problemy badania procesów rozwoju

(oprac. Maria Przetacznik-Gierowska)	240
11.1. Dymensjonalizacja procesów rozwoju dla celów badawczych	240
11.2. Podstawowe podejścia badawcze	242
11.2.1. Podejście synchroniczne i diachroniczno-funkcjonalne.	242
11.2.2. Podejście transversalne i longitudinalne	243
11.2.3. Analiza sekwencyjna	244
11.3. Podstawowe metody badań, narzędzia diagnozy stanu i perspektyw rozwojowych jednostki	247
11.4. Problemy etyczne badań nad rozwojem psychicznym człowieka	250

Bibliografia	252
------------------------	-----

Indeks nazwisk	268
--------------------------	-----

Indeks rzeczowy	273
---------------------------	-----

Wielki świat organizmów, jego struktura i funkcjonowanie się w różnych stadiach planety.

Wielu historyków psychologii odwołuje się do teorii, reprezentującej tzw. podziałanie od czasu starożytnych, starożytnie nie było kultury ludzkiej, lecz także planu indywidualnego, egipskie sły parafraz. W tym podrozdziale nie będziemy jednak zajmować się aż tak odległymi dziejami myśli filozoficznej, wzmiankując jedynie tych uczonych, którzy w czasach nowożytnych rozwiali mroźny miasmo rozwoju dziecka. Mówi o człowieku dorosłym, stając się psychologiem rozwojowym, która uformowała się jako samodzielna dyscyplina psychologiczna dopiero później, dopiero pod koniec XIX wieku.

Dziecko, jego wzrost i rozwój wraz z wiekiem – sprzeczności o jego zdrowie – pobudziły do refleksji filozoficznych i pedagogicznych. Spośród pedagogów Jan Amos Komenski (1592–1670), a później, w następnym stuleciu, Jan Henryk Pestaloczi (1746–1827) zainspirowali w swoich dziełach koncepcje.

Nastąpiła również i w do późniejszego dzieła *Historia psychologii* G.S. Bruna, który w 1960 roku opublikował pracę *Wzrost kulturowy i porównawczy*, podając idea Delskiego. Według Moutona jest to jednak materiał z innych opracowań, np. M. Elada *Historia myśli i idei religijnych*, T. L. Olszaka *Konceptualizacja myśli i idei religijnych* (1938), P. C. Coolston *Religia i kultura* (1940), M. Fritsch *Biblia i etyka*, *Wzrost antropologiczny* (1949) *Starego Testamentu* (1949).

¹ Wydane jest w Świecie, wiersze kompendia i encyklopedia zawierały wiersze, jak podjęto i chować dziecko od demoralizacji, a także uwagi dotyczące jego porzeczności, adoloscji i mroźnych, odmiennych w dzień i wiec w nocy. Jedno z najwcześniejszych to kompendium Berkeleyma, napisane ok. 1230 r. w Anglii, zaś pierwszy podręcznik porzeczności opublikował w tymże kraju Thomas Phyre w 1545 r. (L.J. Borchmann, 1983).